

IL FIORE DEL MONDO.

Het is een algemeen verschijnsel, dat een mensch zijn vaderland lieve namen geeft. De Chinees woont in het „Bloemenrijk van het Midden,” de Fries zingt van het „moaiste lân fen e ierde,” de Duitscher jubelt van „Deutschland, Deutschland über alles.” Het verwondert ons dus niet, dat ook de bewoner van Malta zijn rotseiland noemt „il fiore del mondo,” de bloem der wereld. Daarbij moeten we bloem zeker niet verstaan in den zin, zooals we spreken van bloem van meel of van de bloem van Neerlands helden, want niemand zal beweren dat het eiland Malta de keur, het uitnemendste is van de landen der wereld of van de eilanden der zee. We willen dus liever denken, dat de liefde den oorsprong gaf aan den bijnaam; maar dat het eiland merkwaardig is, dat hebben de zeevarende volken geweten sedert de eerste schepen den kamp met de golven waagden. De Tyriërs en Sidoniërs, de oudste zeelieden waarvan de geschiedenis meldt, kenden reeds de eilandengroep. Daarheen vluchtte Dido, de koningszuster, en van Malta stak ze over naar Afrika en stichtte Karthago. Naar Malta trok Odysseus op zijn zwerftocht na de verwoesting van Troje en hij bleef er negen jaren in de macht van de booze Kalypso; de grot, waar zij hem gevangen hield, wordt nog heden getoond. Op Malta werd Hannibal geboren en hij stierf er ook, de groote Karthager, die met het machtige Rome de worsteling aanvaardde om de heerschappij over de Middellandsche Zee. Karthago verloor den strijd en Malta werd Romeinsche bezitting. In dien tijd leed Paulus er schipbreuk, en de grot wordt u nog aangewezen, waar de barbaren een groot vuur aanlegden wegens den regen die

overkwam en wegens de koude. „Toen verstonden zij, dat het eiland Melite heette.” Welzeker, Melite, honigland, (denk aan het Fransche *miel*) dat is de oude Grieksche naam van het eiland, door den Italiaan vervormd tot Malta. En al wordt in den Bijbel niet gezegd, dat Paulus er gepredikt heeft, we kennen den apostel genoeg om te weten, dat hij ook deze vriendelijke „barbaren” rekende voor zijn schuldeischers. De overlevering zegt dan ook, dat reeds door zijn arbeid de eilanders Christenen zijn geworden, en zoo is dan Malta een van de eerste eilanden der zee, wier wachten naar de leer des Heeren vervuld werd.

Na den ondergang van het Romeinsche rijk kreeg Malta allerlei overheerschers. De Vandalen namen het in bezit, de Gothen verdreven hen, de Arabieren veroverden het, toen zij aan de beurt waren voor de wereldheerschappij. En zij moesten het weer afstaan aan de Noordelijke wereldveroveraars, de Noormannen, die Malta voegden bij Sicilië. En toen over Sicilië gestreden werd in de Middeleeuwen, kwamen ook op Malta beurtelings Spanjaarden en Duitschers, totdat Karel V over beide volken heerschte en Malta tot een bezitting schonk aan de ridderorde der Johanniters, die door de Turken van Rhodus verdreven waren. Van 1530 tot 1798 bleef het eiland het eigendom dezer geestelijke ridders. Toen zag Napoleon de groote waarde van Malta en hij nam het, doch om het twee jaar later te verliezen aan de Engelschen, die beter dan eenige natie de waarde van Malta kunnen beoordeelen en het niet licht weer zullen afstaan aan een opvolger.

De waarde van Malta ligt nl. niet in zijn bodem, maar in zijn ligging. Het is het middelpunt der Middellandsche Zee. Van Malta uit strekt zich de blik naar Europa en naar Afrika, naar den Atlantischen en den Indischen Oceaan. Al wat de Middellandsche Zee bevaart, moet Malta passeeren. En daardoor is Malta een handelscentrum geworden. Reeds in Paulus' dagen ontweke de schepen, die van Egypte naar Rome voeren, daár de winterstormen, en nog tegenwoordig reiken daar Oost en West elkander de hand. En Malta heeft het groote voordeel van een prachtige natuurlijke haven in La Valetta. De zee omvat met twee armen die stad, en van die twee armen dringen weer dwarsspleten in het

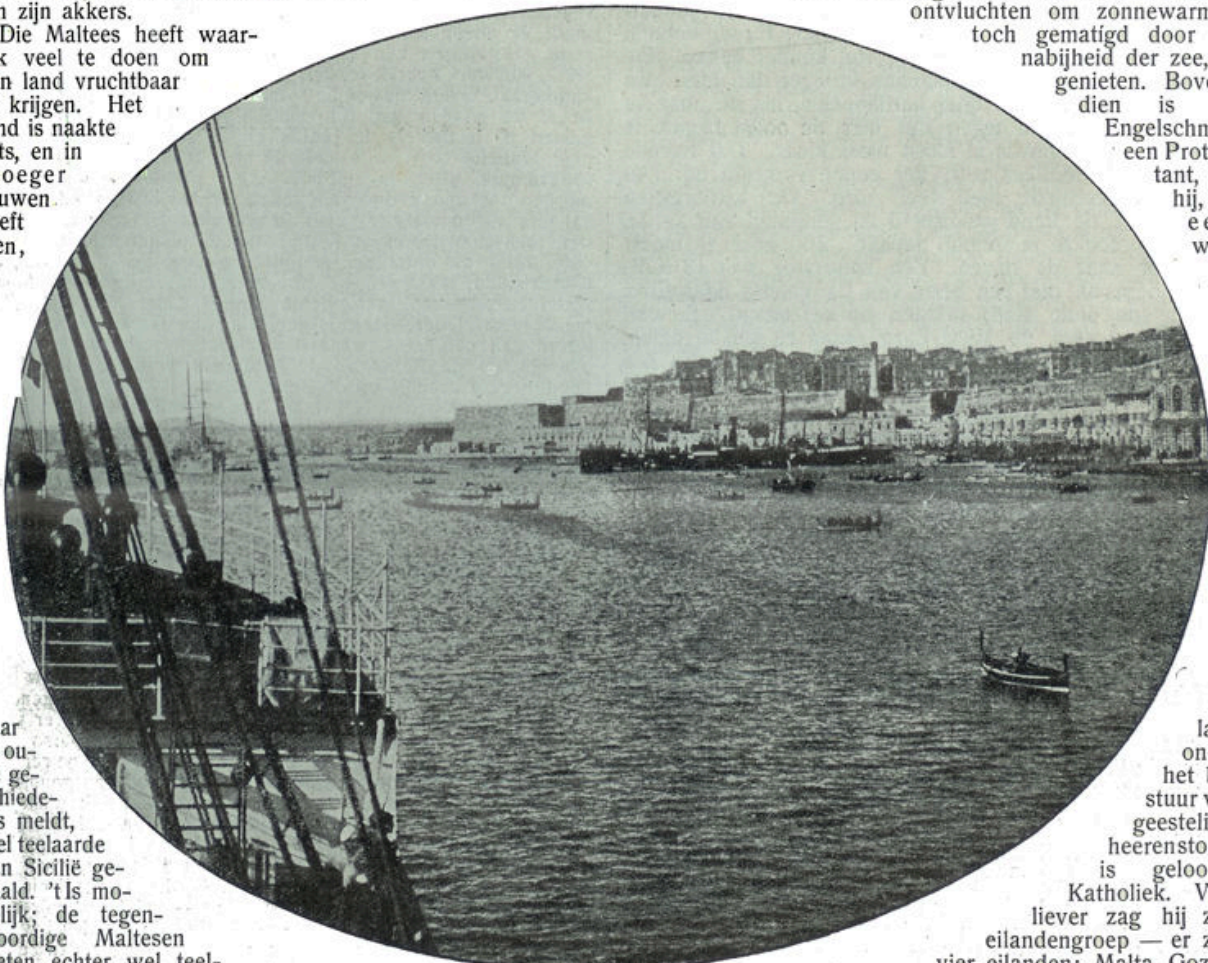
land op, zoodat een der veiligste havens van de wereld wordt gevormd. Die haven is dan ook de ankerplaats van de Engelsche Middellandsche-Zee-vloot. Bovendien hebben de Engelschen La Valetta met een muur omgeven en het geheele eiland tot een onneembare vesting gemaakt.

Wie van de zee uit Malta nadert, krijgt volstrekt niet den indruk, dat de Bloem der wereld voor hem ligt. Hij ziet niet anders dan naakte rots en hij twijfelt of daar nu wel de Malta-aardappelen groeien. Om die te zien op de velden, moet hij eerst het eiland beklommen hebben, en dan bemerkt hij, dat wat hij in de verte voor rots-wanden hield, muren zijn van soms twee meter hoog. Malta is een verdwijnend eiland. De rotsen, waaruit het bestaat, verweeren en worden tot gruis en tot pulver, en dat verstuift ten slotte in de zee. Ten einde dat te beletten bouwt de Malteser boer muren om zijn akkers.

Die Maltees heeft waarlijk veel te doen om zijn land vruchtbaar te krijgen. Het land is naakte rots, en in vroeger eeuwen heeft men,

poten. De dus uit de rots gewonnen aarde is zeer vruchtbaar; de overvloedige regens in den winter en de warme zonnestrallen in den langen zomer helpen niet weinig mee, en de boer wordt dus voor zijn zwaren arbeid beloond met rijke oogsten, tweemaal in het jaar. Maar — na vijf jaar is zijn akkergrond al weer zoo dun geworden, niettegenstaande al zijn pogingen om het verstuiven te beletten, dat hij weer van voren af moet beginnen met de rots om te hakken. En dat doet hij altijd door met dezelfde ouderwetsche werktuigen; de nieuwere machinerieën, die het werk gemakkelijker maken, vinden bij hem geen ingang, hoe gaarne ook zijn Engelsche overheerscher hem tot wat meer modernen landbouw brengen zou. Van dien Engelschman moet hij trouwens niet veel hebben. Die is hem te trotsch, gelijk hij wel ziet, als in den zomer

heel wat Engelschen hun natte vaderland ontvluchten om zonnewarmte, toch gematigd door de nabijheid der zee, te genieten. Bovendien is die Engelschman een Protestant, en hij, die eeuwen

naar de oude geschiedenis meldt, wel teelaarde van Sicilië gehaald. 't Is mogelijk; de tegenwoordige Maltesen weten echter wel teelaarde te maken. Wanneer een boer een stuk grond wil toebe-reiden, dan begint hij met de schrale struiken en kruiden uit te roeien, en daarna verzamelt hij de weinige aarde, die op de rots ligt en brengt ze op een hoop. Nu staat hij dus op een gladde rots. In die rots hakt hij groeven, een paar decimeters diep. De losgehakte steen wordt met den hamer verbrijzeld en tot puin gemaakt. Nu gaat hij lagen leggen; eerst een laag aarde, dan een dikke laag puin met wat aarde vermengd, vervolgens weer een laagje aarde, enz., tot het geheel een halven meter dik is. En dat zaakje laat hij liggen, tot het puin tot aarde is verweerd. Hij helpt daartoe een handje mee, door om zijn nieuwen akker een muur te bouwen en het terrein rijkelijk met water te begieten, zoodat het een soort moeras wordt. Na verloop van tijd is dan alles tot bouwgrond geworden en kan hij er koren zaaien, katoen kweken of aardappelen

La Valetta.

ze verbonden met Italië, dat hem het naaste is. Toch is hij geen Italiaan, in zijn taal niet en in zijn voorkomen niet. Ziet men zijn platten neus en eenigszins gekrulde lippen, dan denkt men aan een Afrikaan; zijn taal is een mengsel van Arabisch en Italiaansch, en naar zijn oorsprong moet hij een Feniciër zijn. Toch schijnt het, dat de Feniciërs drie duizend jaar geleden er zich vermengd hebben met een bevolking die er reeds bestond. De hoogere standen spreken Italiaansch, en Italiaansch is ook de taal geworden voor het gerecht, niettegenstaande alle pogingen, die de Engelschen hebben gedaan om hun taal in te voeren. Daarbij moet opgemerkt worden, dat Malta zelfbestuur heeft, zijn eigen overheidspersonen en rechtens kiest en alleen een Engelschen gouverneur heeft. De eilandengroep is zeer dicht bewoond. De oppervlakte

lang onder het bestuur van geestelijke heerenstond, is geloovig Katholiek. Veel

liever zag hij zijn eilandengroep — er zijn vier eilanden: Malta, Gozzo, Comino en Cominotto, het laatste onbewoond — liever zag hij

is nog niet het vierde deel der provincie Utrecht en toch wonen er tweehonderdduizend menschen. Als ons land zoo dicht bewoond was, zouden er twintig millioen inwoners moeten zijn. Het grootste deel van het land is dan ook in gebruik genomen voor den landbouw, maar toch kan het land zijn bewoners niet voeden. Veel van de dagelijksche levensbehoefden worden van Sicilië aangevoerd. Vele Maltesen verdienen dan ook hun brood als schippers en visschers, terwijl natuurlijk het drukke verkeer er menigen stuiver achterlaat.

Van de landbouwproducten kennen wij hier het best de aardappelen. Als onze winteraardappelen minder worden en de nieuwe nog op zich laten wachten, dan helpen de Malta's ons over de „blauwe zes weken” heen. Geen wonder; Malta kent geen winter. In onzen laatsten winter lag de sneeuw op de straten van Rome en Napels, maar op Malta is zij een onbekend verschijnsel. In Januari daalt de temperatuur op zijn laagst tot 55° F.; wij hebben het in Mei midden op den dag wel kouder gehad. De lente is er twee of drie maanden vroeger dan hier. En dus oogst de Malteser boer aardappelen, als de onze ze begint te poten. En tegen dat hier de oogst begint, is daar het tweede gewas al haast weer klaar. Dat tweede gewas eet de Maltees zelf; het eerste verzendt hij. Dat verzenden geschiedt met veel zorg. De aardappelen worden met de hand gesorteerd en gereinigd van aarde, en dan worden ze in tonnen gepakt. Zoo gaan ze meest per spoor naar de haven. Een spoorweg van 13 K.M. lengte loopt nl. met een boog van La Valetta naar Città Vecchia (de oude stad) midden op het eiland. En van La Valetta weten de West-Europeanen ze wel te halen. Zoo helpt il fiore del mondo in de Middellandsche Zee ons aan de dunschillige, fraai gevormde vroegste aardappelen.

A. L.

Brieven uit Amerika.

(Vervolg van Brief XXI.)

Ik slaap dien nacht in het Martha-Washington-hôtel, aldus geheeten naar de beroemde echtgenoot van den beroemden George Washington, den grooten generaal van den vrijheidsoorlog en den eersten president der jonge republiek.

Het Martha-Washington-hôtel is een hôtel uitsluitend door vrouwen gehouden en bediend, en uitsluitend voor vrouwen bestemd. Oorspronkelijk opgericht voor *business-women* ¹⁾ wordt het nu bezocht door dames uit allerlei standen, die het gemakkelijk vinden haar intrek in deze kleine vrouwenwereld te nemen, waar zij „onder ons” zijn. Men moet de Amerikaansche vrouw kennen om er zich een voorstelling van te kunnen vormen, hoe voortreffelijk deze inrichting geslaagd is.

Trouwens op heel dat kenschetsend — moderne gebied der hôtels, is Amerika Europa vérré vooruit — zooals op alle gebied des modernen levens.

Eigenaardig weer te vinden, dat het allereerste hôtel, of juister de eerste herberg, in New-York gebouwd werd door een Hollander, Willem Kieft, een der gouverneurs van Nieuw-Amsterdam. Hij bouwde de herberg precies als een deftig Amsterdamsch woonhuis van zijn tijd, begin zeventiende eeuw. In 1653, toen het dorp Nieuw-Amsterdam tot stad promoveerde, werd Willem Kiefts herberg het *Stadthuys*.

Aangezien het Martha-Washington-hôtel — hoewel groot, toch eenvoudig, ten minste voor Amerika — het eenige Amerikaansche hôtel is, waarmee ik kennis maakte, kan ik u van dit typische voortbrengsel van den Amerikaanschen bodem weinig vertellen.

¹⁾ Vrouwen, die een betrekking bekleeden.

Mag ik het woord geven aan iemand, die het wel kan, en u voorleggen, wat Jules Huret in zijn *En Amérique* over een der beroemdste en grootste hôtels in New-York, het Waldorf-Astoria Hôtel, zegt?

Het Waldorf-Astoria-hôtel is een dier reusachtige inrichtingen, die men slechts in Amerika vindt. Het is een monster, de moeite waard afgeschilderd te worden. Geheel in rooden steen opgetrokken, in stevigen, degelijken stijl gebouwd, midden op de Fifth Avenue, beslaat het voor zich alleen de geheele ruimte — het block, zooals men hier zegt — begrepen tusschen de 33ste en 34ste straat. De bouw heeft bijna 20 millioen gekost. Het heeft zeventien verdiepingen en 1500 kamers, waarvan 1200 met badkamers.

De veranda, die dienst doet als entree voor de rijklijken en voetgangers, bestaat uit twaalf groote ijzeren bogen met loofwerk versierd, die 's avonds ware gewelven van electrisch licht vormen. De benedenverdieping bestaat uit verscheiden reusachtige eetzaal, elk op een andere wijze versierd. Men vindt er alleen kleine tafeltjes; de table d'hôte is hier onbekend. De muren zijn van gebeeldhouwde steen of van stucwerk, stucwerk overal, versierd, verguld, als in een byzantijnsche kathedraal. Overal fluweelen sofa's, zijden en leeren leunstoelen. In al de gangen van dit reusachtig hôtel zitten twee rijen gasten of bezoekers te praten en te rooken, want wie wil mag binnenkomen: de salons, de buffetten, de restauraties, de rookkamers, alles is publiek. Een orkest speelt van den morgen tot den avond voor ieder, die het hooren wil. En ik zal niet pogen weer te geven het onophoudelijke gekroel van den menschenzwerm in de theesalons, in het palmarium, het café, rond de buffetten, de ontvangzalen, de billardzaal, de dames-salon, een getrouwe afbeelding van de salon van Marie Antoinette, geheel van lichte stoffen, met fijn bewerkte meubeltjes. Ieder hoekje is gebruikt: hier is een kantoor verhuurd aan een bank, waar alle geldzaken verhandeld worden evenals op de Beurs, en de geldkoers wordt er telegrafisch gepubliceerd evenals op de Beurs zelve.

Daarnaast een bloemenwinkel, een uitstalling van een fotograaf, wiens atelier op de zeventiende verdieping is. Zie hier een telefoon-bureau voor de stad en voor buiten, een telegraafkantoor, een dokters-kantoor (het hotel heeft er drie), waarvan één onafgebroken in gebruik is; een couranten-winkel, een kantoor, waar men plaatsen kan nemen voor de publieke gemaklijkheden. Zie hier het kantoor van het hôtel, met 1500 dozen, evenzoo genummerd als de kamers, de kas, de reusachtige brandkasten. Als een brief aankomt, wordt zij onmiddellijk bestempeld met het uur en de minuut van aankomst en in de doos van den geadresseerde gedaan. Als iemand naar een gast van 't hôtel vraagt, wordt het kaartje van den bezoeker, door middel van luchtbuizen in dertig seconden, naar de gewenschte verdieping gezonden. De enveloppe, waarin het kaartje naar boven gaat, wordt gestempeld op 't oogmerk, dat men het in den mond der buis legt, en het komt er weer uit, bestempeld met het antwoord. Als de gewenschte persoon uit is wordt: *not in room* (niet in de kamer) op de enveloppe geplakt.

Groote en weelderige electrische liften, wit en goud, stijl Lodewijk XV, waar vijftien personen gemakkelijk plaats in vinden, zijn overal paarsgewijze aangebracht en schieten onophoudelijk heen en weer. Niemand gebruikt ooit een trap. Een electrisch signaal geeft kennis aan den liftjongen, waar men hem roept en waar hij stoppen moet. Op iedere verdieping — er zijn zes à acht liften per verdieping — wijst een wijzer op een wijzerplaat aan op welke verdieping de lift zich bevindt, die men noodig heeft; men wacht nooit langer dan eenige seconden. ¹⁾

De eerste verdieping bevat aan de eene zijde niets dan reusachtige zalen van ongekende weelde, met bijbehorende bijkamertjes. Marmeren muren, zware Oostersche tapijten, reusachtige spiegels, zolderingen beschilderd door eerste Amerikaansche kunstenaars. Deze zalen worden verhuurd voor 1000 dollars (2500 gulden) per avond of 1500 dollars (3750 gulden) per dag. Men houdt er kunst-tentoonstellingen, liefdadigheidsbazars; men geeft er bals en feesten. Aan de andere zijde, een oneindig aantal salons en eetkamers in allerlei stijl en van allerlei afmeting . . . van een buitensporigen rijkdom en weelde. Verbonden aan deze salons, vestibules versierd met planten en marmeren standbeelden . . . Alles is er op ingericht, dat alles mogelijk en practisch zij. Sommige „apparaten” (eenige ineenloopende kamers) op de eerste verdieping worden verhuurd voor 500 dollar (1200 gulden) per dag.

¹⁾ Ik had reeds gelegenheid er op te wijzen, dat de Amerikaan nooit „wacht.” Het geheele Amerikaansche leven zoowel buitenshuis als in huis is er op ingericht, zoowel het aantal wachtters als de wachttijd zoo klein mogelijk te maken. De Amerikaan heeft een instinctieven afkeer van wachten.